

Zpráva z konference „EU a korupce – projevy a potírání“

Pavel Molek*

Program každého akademického roku je pravidelně zasycen vědeckými konferencemi zaměřenými na více či méně úzká témata. Z této řady domácích monotematických setkání se pak vymkne vždy jednou za čas konference s větší ambicí: z pohledu mezinárodního srovnání se zamyslet na tématem přesahujícím hranice jediného oboru. Právě do této skupiny je třeba zařadit i konferenci, která se pod názvem „EU a korupce – projevy a potírání, politologická, právní a společenská dimenze v Evropě“ konala pod záštitou rektora Masarykovy univerzity v Brně Petra Fialy ve dnech 24.–26. listopadu 2005 v prostorách Kanceláře Veřejného ochránce práv a za finanční podpory Evropské komise. Trojice jejích organizátorů (Mezinárodní politologický ústav MU v Brně, Konrad-Adenauer-Stiftung a Právníká fakulta v Brně) se rozhodla zorganizovat společně trojdenní zamyšlení nad negativním společenským jevem zajímavým – jako téma zkoumání – z pohledů právníků i politologů, a to ve formě mezinárodního setkání s účastí hostů z Německa a Slovenska.

První ze čtyř půldenních panelů byl věnován vztahu médií a korupce a umožnil konfrontovat po-

hled médií (Tomáš Němeček z Hospodářských novin), public-relations agentur (Miloš Růžička ze společnosti Bison & Rose), nevládních organizací (Emília Sičáková-Beblavá z Transparency International Slovensko) a akademické sféry zastoupené Markem D. Colem z Media-Institutu v Mohuči, který kromě teoretického pozadí vztahu médií a korupce uvedl i celou řadu ilustrativních příkladů zejména z německé praxe, na kterých demonstroval různé způsoby, jakými zvláště politická sféra ovlivňuje média (obědy novinářů s politiky, exkluzivní přístup k politickým informacím, zvaní na zahraniční služební cesty apod.). Opmenujeme ovšem nebylo ani ovlivňování ze strany podnikatelských subjektů např. v podobě tzv. „product pla-

cement“ v nekomerčních sděleních či v tlaku na uveřejňování různých podob skryté reklamy či nezveřejňování článků kritických k výrobkům konkrétních výrobců výměnou za věrnost při zadávání placené inzerce, na níž jsou prakticky všechna média finančně závislá. Zároveň byli účastníci konference svědky ilustrativního

* JUDr. Pavel Molek, Nejvyšší správní soud ČR

příkladu propojení politiky, hospodářské sféry a médií, když byly přímo na konferenci uveřejněny nové informace o aktuální kauze Unipetrol. Soudnictví zastupovala v tomto bloku soudkyně Ústavního soudu Eliška Wagnerová, jež využila této příležitosti, aby informovala publikum o čerstvém nálezů Ústavního soudu ve věci ochrany dobrého jména novináře poškozovaného nařčenými ze strany politika. Citáty z tohoto nálezu přitom dodaly tomuto bloku v jeho závěru i potěšitelný morální náboj. Tuto strukturu, která umožnila při zachování živé, leč nekonfliktní diskuse konfrontovat různé pohledy na jednotlivá témata, respektovaly i ostatní tři bloky.

Z bloku nazvaného Veřejné zakázky a korupce se vymykal příspěvek bruntálského podnikatele Petra Czasche, jehož podle vlastních slov přivedlo k hlubšímu zkoumání problematiky korupce až zjištění, že společnosti nepřístupující na podplácení zadavatelských subjektů končí ve výběrových řízeních na zadávání veřejných zakázek pravidelně na druhých místech, neboť první místa jsou obvykle obsazována těmi, kdo podplácejí. Představil ve svém příspěvku neradostný pohled na prostředí podporující neúčelnost a korupci v zadávání veřejných stavebních zakázek na komunální úrovni, a to i na velmi konkrétních příkladech zejména ze severní Moravy, a naznačil určité cesty řešení, byť nezbyl čas na rozbor jeho projektu nazvaného „*vnitrostátní offset*“. Problematiky neprůhlednosti hospodaření s obecním majetkem a neochoty obcí i obcemi vlastněných obchodních společností poskytovat v souladu se zákonem o svobodném přístupu k informacím údaje o svém hospodaření, byť lze toto jejich hospodaření označit podle některých názorů za nakládání s veřejnými prostředky, se dotkla Kateřina Šimáčková z Katedry ústavního práva a politikologie PrF MU v Brně. Toto téma vyvolalo živou diskusi, kde se účastníci snažili vyřešit například otázku, zda by podnik zřízený a kontrolovaný obcí mohl pouze z důvodu veřejnoprávní povahy svého zřizovatele vydávat správné rozhodnutí o poskytnutí či neposkytnutí informací. Alespoň mírně optimističtěji pak vyznívala přednáška Václava Peřicha z Nejvyššího kontrolního úřadu, který ve svém příspěvku nazvaném Veřejné zakázky v kontrolních závěrech NKÚ prokazoval na efektivitě šetření prováděných tímto úřadem, že s korupcí je možno i účinně bojovat. Naopak nepřiliš radostně vyznívala čísla o ztrátách a dalších negativních dopadech způsobovaných korupcí v ČR či informace o vnímání korupce v ČR. Tyto údaje poskytli pracovníci Transparency International Česká republika, v tomto bloku konkrétně Adriana Krnáčová.

Do oblasti politologické se obracelo téma třetího panelu rozebírajícího vztah politických stran, organizovaných zájmů a korupce. Tento blok byl obsazen zejména akademiky z Fakulty sociálních studií MU v Brně a z Fakulty mezinárodních vztahů VŠE v Praze, přičemž o kvalitě tohoto obsazení vypovídala i přítom-

nost a přednáška jednoho z nejvýznamnějších současných evropských odborníků na právo politických stran Martina Morloka z Právnické fakulty v Düsseldorfu, který patřil po celou dobu konference i k jedněm z nejaktivnějších a nejzaujatějších diskutujících.

Oživením na konci této přednáškové části pak byl čtvrtý blok spojený tématem konfliktu zájmů, kde se setkaly zejména velmi živé přednášky o korupci v soukromé sféře Petra Hajna z Katedry obchodního práva PrF MU v Brně, projev předsedy Nejvyššího správního soudu Josefa Baxy o konfliktech zájmů řešených soudy například ve stavebních a jiných řízeních, ale i o vnitřních konfliktech zájmů soudců samotných, a závěrečná přednáška Michala Mazla z Ministerstva vnitra, jemuž se podařilo živě a nekonvenčně pojmut na první pohled tak suchoporné téma, jako je implementace evropských protikorupčních norem v ČR. Tato kombinace přednášejících a jimi zvolených témat dokázala, že spojení „konflikt zájmů“ pokrývá širokou škálu problémů počínaje dvojakostí rolí některých osob, které mají v jediném obchodním vztahu jednat a chránit zájmy obou stran vztahu zároveň, neboť s oběma stranami jsou nějakým způsobem propojeny; až po řešení sporů různých veřejných zájmů ve správních a soudních řízeních.

Celou konferenci pak završilo diskusní sobotní dopoledne, kde u kulatého stolu dostaly příležitost k přímé výměně názorů výrazné osobnosti právního a politologického světa, jež se konference zúčastnily (zmiňme alespoň nejvyšší státní zástupkyni Renatu Vesecovou, předsedkyni Nejvyššího soudu Ivu Brožovou či Jana Filipa z Katedry ústavního práva a politikologie PrF MU v Brně). Z diskuse volně vyplynula jako hlavní témata korupce ve vztahu k politickým stranám a zejména zhodnocení důvodnosti skepse ohledně zkorumpovanosti současné české veřejné sféry.

Jako optimistické resumé této debaty a vlastně i konference jako celku pak bylo možno označit jednak vůli Petra Czasche a jeho spolupracovníků vytvořit systém, jenž by znemožňoval podplácení v zadávání veřejných zakázek; stejně jako fakt, že se drtivá většina diskutujících shodla po intenzivní výměně názorů, že jakkoli není česká současnost prosta korupce, přesto není ve fungování české společnosti korupce – zejména již nikoliv v soukromé sféře – zakódována způsobem, který byl typický pro dobu reálného socialismu, a klesá i ve srovnání s obdobím privatizací počátku devadesátých let. Snad bude možno tento trend potvrdit i případně za několik let na nějakém dalším setkání na téma tohoto společensky patologického jevu.

Trvalé shrnutí této konference lze očekávat také v podobě sborníku, jehož vydání Mezinárodním politologickým ústavem je předpokládáno nejpozději na konci května tohoto roku. Tento sborník bude zahrnovat zhruba tři desítky příspěvků pronesených během celé konference.